

**РАЗВИТИЕ НА ЗАСТРАХОВАНЕТО „ИНДУСТРИАЛЕН ПОЖАР“
В ЗАД „ОЗК-ЗАСТРАХОВАНЕ“ АД**

**Докторант Момчил Мирославов Маринов, claims@ozk.bg
Катедра „Застраховане и социално дело“
Стопанска академия „Димитър А. Ценов“**

Резюме: Основна цел на изследването е да се оцени състоянието и перспективите за развитие на застраховката „Индустириален пожар“, предлагана от ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД.

В статията е проследена динамиката на реализирания от застрахователното дружество премиен приход и извършените от него застрахователни плащания за периода 2017-2021 г. Изчислена е квотата на щетите, с помощта на която е установено състоянието на застраховката „Индустириален пожар“, предлагана от ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД.

Въз основа на направеното изследване се достигна до извода, че ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД има добри възможности за развитие на застраховането „Индустириален пожар“.

Ключови думи: застраховане, премиен приход, застрахователно обезщетение

JEL: G22

DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL FIRE INSURANCE AT JSIC "OZK-INSURANCE" JSC

**PhD student Momchil Miroslavov Marinov, claims@ozk.bg
Department of Insurance and Social Security
D. A. Tsenov Academy of Economics - Svishtov**

Abstract: The main purpose of the study is to assess the state and prospects for the development of the "Industrial Fire" insurance policy offered by JSIC "OZK-Insurance" JSC.

The article traces the dynamics of gross written premium income realised by the insurance company and the insurance payments made by it for the period 2017-2021. Thanks to the calculated loss ratio, the status of the "Industrial Fire" insurance policy, offered by JSIC "OZK-Insurance" JSC was revealed.

On the basis of the conducted research, it was concluded that JSIC "OZK-Insurance" JSC has good opportunities for the development of "Industrial Fire" insurance.

Keywords: insurance, gross written premium income, insurance compensation

JEL: G22

РАЗВИТИЕ НА ЗАСТРАХОВАНЕТО „ИНДУСТРИАЛЕН ПОЖАР“ В ЗАД „ОЗК-ЗАСТРАХОВАНЕ“ АД

Докторант Момчил Мирославов Маринов, claims@ozk.bg
Катедра „Застраховане и социално дело“
Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Въведение

Застрахователната дейност в България се регламентира от Кодекса за застраховането, според който тя се дели на два основни раздела – „Животозастраховане“ и „Общо застраховане“.

През последните години трето по значимост в раздел „Общо застраховане“, по отношение на реализиран от застрахователите премиен приход, е застраховането „Пожар и природни бедствия и други щети на имущество“. Този вид застраховане се представя посредством няколко отделни застраховки като най-голям дял измежду тях държи застраховката „Индустриален пожар“. За разлика от автомобилното застраховане, което посредством двете застраховки „Гражданска отговорност на автомобилистите“ и „Каско на МПС“ в последните години държи около 70% от премиения приход, тази застраховка предлага застрахователна защита на големи по стойност обекти. Работата по нея изисква специфични знания, умения и висококвалифицирани специалисти. От изнесените от Комисията за финансов надзор (КФН) статистически данни се вижда, че не всички застрахователни дружества, които имат лиценз за застрахователна дейност в раздел „Общо застраховане“ предлагат застраховката. На българския застрахователен пазар ясно се очертават няколко лидера в това отношение. Затова основната цел на настоящото изследване е да се проследи динамиката на застраховането „Индустриален пожар“ във водещо на българския пазар застрахователно дружество и да се оцени неговото състояние и перспективи за развитие.

Постигането на целта изисква:

- разглеждане на спецификата на застраховката „Индустриален пожар“;
- анализиране динамиката на застрахователно-технически величини като: брой застраховани, брой застрахователни случаи, застрахователна сума на застрахованите обекти;
- проследяване на показателите: премиен приход, застрахователни плащания, квота на щетите.

1. Специфика на застраховката „Индустриален пожар“, предлагана от ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД

ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД е създадена на 27.12.1996 г. и с Протокол № 9 от 15.06.1998 г. получава един от първите лицензи за застрахователна дейност на територията на България. Към настоящия момент застрахователното дружество има лиценз за 12 класове застраховки в Раздел „Общото застраховане“ и предлага на пазара комбинирани застрахователни продукти, които отговарят адекватно на търсенето. Това осигурява разнообразна палитра от партньори и клиенти на дружеството, измежду които:

- органи на централната и местната власт;
- финансови институции;
- големи корпоративни клиенти;
- малки и средни предприятия;
- училища и висши учебни заведения;
- физически лица.

ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД е член на двете браншови организации в страната - Асоциацията на българските застрахователи (АБЗ) и Националното бюро на българските автомобилни застрахователи (НББАЗ). Има изградени над седемдесет представителства, офиси и ликвидационни центрове. Предлага своите продукти директно и с помощта на над хиляда и петстотин застрахователни брокери и агенти. Премийният приход по застраховката „Индустириален пожар“ към края на 2021 година достига 34 136 492 лева, а дружеството заема второ място по пазарен дял, след ЗЕАД „Булстрад Виена Иншурънс груп“.

Таблица 1

Пазарен дял на ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД по застраховка „Индустириален пожар“ за периода 2017-2021 г.

Година	Пазарен дял (%)	Място, заемано по пазарен дял
2017	10,2	4
2018	10,7	4
2019	12,1	4
2020	11,0	3
2021	19,5	2

Източник: КФН и изчисления на автора

Съгласно приетите Общи условия по застраховка „Пожар и природни бедствия“ в ЗАД „ОЗК–Застраховане“ АД покриват пълна или частична загуба във връзка със застрахованото имущество по записани в полицата рискове, свързани с ползваните от тях движими или недвижими имущества. Застрахователното дружество конкретизира условия по следните секции:

Секция I: „Индустириален пожар“ – застраховат се предприятия (сгради, машини, съоръжения и оборудване, други дълготрайни активи, материални запаси и др.) с обем на активите над 500 000 лева и численост на персонала над 25 души, както и обекти - публична собственост (училища, здравни заведения, административни и културни сгради);

Секция II: „Малък бизнес“- застраховат се недвижимо или движимо имущество от магазини, офиси, малки предприятия и други с обем на активите до 1 000 000 лева и численост на персонала до 50 души;

Секция III: „Жилища и домашно имущество“ – застраховат се имоти и движимо имущество в тях, ползвано от български или чуждестранни физически лица.

ЗАД “ОЗК–Застраховане” АД включва като основно застрахователно покритие – клауза А: всички рискове при пожар (вкл. последиците от гасенето му), експлозия, мълния, сблъскване или падане на пилотирано летателно тяло, негови части или товар. Застрахователят предлага разширено или допълнително покритие по избор на застрахования при сключване на застраховка

“Индустириален пожар”, след като е изпълнено задължително покритие по клауза А. Дружеството представя подробен списък на обектите, които подлежат на застраховане в *Секция I* „Индустириален пожар“. Това са:

1. недвижимо имущество (производствени и административни сгради);
2. движимо имущество - машини, съоръжения, стопански инвентар, материални запаси и др., собственост или под разпореждането на индустириални или публични предприятия на територията на Република България.

ЗАД „ОЗК–Застраховане” АД в условията на застраховка „Индустириален пожар“ изрично упоменава кои обекти не могат да се застраховат:

1. МПС с държавен контролен номер, плавателни съдове и въздухоплавателни средства и свързаните с тях имуществени и неимуществени интереси - обект на други застраховки;

2. всякакъв вид документи, актове, ръкописи, нумизматични колекции, пощенски марки, предмети и накити от благородни метали, произведения на изкуството, скъпоценни камъни, стайни и декоративни растения, ръчни и джобни часовници, фотоснимки и фотофилми, стенописи, оръжие;

3. пари в наличност, бонове, ваучери, самолетни и влакови билети;

4. магнитни ленти, дискове и други информационни носители на информация;

5. мостри, рекламни модели, прототипи, изложбени експонати;

6. монетни автомати (вкл. и за обмен на валута) с цялото им съдържание, както и касови автомати - ако не е договорено друго;

7. строителни и монтажни обекти в процес на изграждане - предмет на друга застраховка.

Определянето на застрахователната сума и лимитите на отговорност се договарят между двете страни и вписват в застрахователната полица на база на:

- действителната стойност – за сгради, машини, съоръжения и друг вид инвентар по направена експертна оценка или балансова (остатъчна) стойност на застрахованите имущества по споразумение между застрахователя и застрахования;

- възстановителна стойност – по която може да бъде възстановено (доставено или произведено) имущество от същия вид, качество и мощност, които е притежавал застрахованият обект към момента на застраховката.

Определянето на лимити на отговорност са свързани с договаряне между двете страни на фиксирана парична сума за конкретно застрахователно събитие и за срока на застраховката по определени от застрахователя клаузи като се предвижда задължително самоучастие на застрахования при наличие на настъпила загуба по предвидено в полицата покритие.

ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД прилага условия по Секция I „Индустириален пожар“, които са приложими като неразделна част от Общите условия по застраховка „Пожар и природни бедствия“ и са одобрени от Съвета на директорите.¹ Усилията, които полага управлението на ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД за успешното реализиране на застраховка „Индустириален пожар“ са в посока към повишаване на отговорността и застрахователната грамотност на исономическите агенти към осигуряване на по-добра финансова устойчивост на

¹ Общите условия по застраховка „Пожар и природни бедствия“ са одобрени от Съвета на директорите на ЗАД ОЗК-Застраховане АД и влизат в сила от 1.6.2003 г.; изм. и доп. в сила от 22.11.2011 г.; изм. и доп. на 2.04.2019 г., в сила от 1.05.2019 г.

предприятията чрез предоставената им възможност от застрахователя за бързо възстановяване на загубите от настъпили застрахователни събития.

2. Премиен приход на ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД по застраховката „Индустириален пожар“

Развитието на даден вид застраховане обикновено се свързва с реализирания от застрахователните дружества премиен приход. Върху неговия размер оказват влияние редица фактори, по-важните от които са (Ерусалимов & Илиев, 2022):

- броят на застрахованите обекти;
- пазарната стойност на застрахованите обекти;
- застрахователната сума, за която са застраховани обектите;
- тарифното число на застрахователя;
- разноските на застрахователя по сключването и изплащането на застрахователни обезщетения;
- прилаганата система за изплащане на обезщетение.

За целите на изследването ще разгледаме два от основните фактори, които влияят върху премиения приход по застраховка „Индустириален пожар“. Това са: брой застраховани обекти и застрахователна сума на застрахованите обекти.

Таблица 2

Фактори, влияещи върху премиения приход по застраховка „Индустириален пожар“ за периода 2017-2021 година

Година	Брой застраховани обекти (бр.)	Изменение в броя на застрахованите обекти (%)	Застрахователна сума по сключени през т.г. застраховки (млн.лв.)	Изменение на застрахователна сума по сключени през т.г. застраховки (%)
2017	7700	-	9786	-
2018	7778	1,01%	11920	21,80%
2019	6969	-10,04%	12770	7,13%
2020	6103	-12,43%	12404	-2,87%
2021	6115	0,02%	19272	55,37%

Източник: ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД и изчисления на автора

От данните в Таблица 2 се вижда, че през изследвания период се забелязва спад в броя на застрахованите обекти. За целия период този спад е 20,58%. За сметка на това обаче е налице значителен ръст в застрахователната сума на застрахованите обекти, който за целия период е 96,93%, като най-сериозно е увеличението през 2021 г. (ръст спрямо 2020 г с цели 55,37%). Прави впечатление, че въпреки намалелия брой на застрахованите обекти, ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД отчита увеличение на поетата отговорност по застраховката „Индустириален пожар“. Очевидно застрахователното дружество е насочило усилията си към привличане в своята застрахователна съвкупност на по-големи по стойност обекти. Следователно може да се очаква покачване на стойностите на реализирания през годините премиен приход по разглежданата застраховка.

Таблица 3

Премиен приход на ЗАД ОЗК-ЗАСТРАХОВАНЕ по застраховка „Индустириален пожар“ за периода 2017-2021 година

Година	Премиен приход (лв.)	Изменение на премиения приход (%)
2017	15973242	-
2018	17326944	8,47
2019	18362276	5,98
2020	17534737	-4,51
2021	34136492	94,68

Източник: ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД и изчисления на автора

Числата в Таблица 3 показват ясно тенденция към нарастване на премиения приход, реализиран от ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД по застраховка „Индустириален пожар“ през разглеждания период. Най-съществено е това увеличение, с цели 94,68%, през 2021 година. Единствено през 2020 година дружеството регистрира малък спад (от 4,51%), който кореспондира със спада през същата година на броя на застрахованите обекти (12,43%) и този при застрахователната сума на застрахованите обекти (2,87%).

Очевидно усилията на застрахователното дружество към привличане в застрахователната съвкупност на по-големи по стойност обекти дават отражение върху реализирания премиен приход, който отбелязва за разглеждания 5-годишен период ръст с цели 113,71%. Повече от двойното увеличение на премиения приход по застраховката е атестат за качеството на работата на мениджмънта и служителите на ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД.

3. Застрахователни плащания на ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД по застраховката „Индустириален пожар“

Другият основен показател, който оказва влияние върху развитието на даден вид застраховане е изплатеното от застрахователите обезщетение. Той се свързва с уреждането на щетите в общото застраховане. В специализираната литература този процес се определя като „съвкупност от последователни действия“, с които се цели да се установи:

- настъпването на застрахователното събитие;
- наличието на застрахователен случай;
- размер на настъпилата щета;
- размер на застрахователното обезщетение, което застрахователят ще изплати (Ерусалимов, 2021).

Пряко влияние върху изплатените застрахователни обезщетения би следвало да има броя на пострадалите застраховани обекти.

Таблица 4

Изплатени обезщетения от ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД по застраховка „Индустириален пожар“ за периода 2017-2021 година

Година	Брой пострадали обекти (бр.)	Изменение в броя на пострадалите обекти (%)	Изплатени обезщетения (лв.)	Изменение на изплатените обезщетения (%)
2017	483	-	1 723 973,63	-
2018	680	40,79	3 929 166,04	127,91
2019	476	-30,00	3 335 378,41	-15,11
2020	499	4,83	2 420 975,67	-27,42
2021	338	-32,26	3 245 337,34	34,05

Източник: ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД и изчисления на автора

От данните в таблица 4 се вижда, че има известни колебания в развитието на риска по тази застраховка през отделните години на изследването. Докато броят на застрахованите през 2018 година нараства само с 1,01% (вж. таблица 2), то нарастването на броя на пострадалите обекти през същата година е с цели 40,79%. Тези колебания са нормални за общото застраховане, в частност за застраховането „Индустириален пожар“. Затова застрахователите не разчитат само на изравняването на риска във времето, а калкулират така наречената „добавка за сигурност“ в своята застрахователна премия. Предназначението на тази добавка е покриването на неблагоприятните отклонения от риска през отделните години (Ерусалимов & Василев, 2018, стр. 79). Ясно се вижда, че още през 2019 година се регистрира спад от 30% на броя на пострадалите обекти и те се доближават до отчетеното през базовата 2017 година. Колебанията в развитието на риска по отношение броя на пострадалите обекти продължават и през следващите две години от периода на наблюдение. След леко покачване с 4,83% през 2020 година следва значителен спад с 32,26%, когато са регистрирани 338 застрахователни случаи.

Интересна е съпоставката между броя на пострадалите обекти и изплатените от застрахователното дружество обезщетения. Данните показват, че на нарастване с 40,79% в броя на пострадалите съответства 127,91% ръст в изплатените застрахователни обезщетения през 2018 година. Несъответствие в това отношение се забелязва и през 2019 година, когато при регистрирано намаление от 30% в броя на застрахователните случаи, намалението на изплатените обезщетения е само 15,11%. За последните две години от наблюдавания период дори имаме противоположни изменения. При ръст от 4,83% в броя на пострадалите обекти, застрахователното дружество е изплатило с 27,42% по-малко обезщетение през 2020 спрямо 2019 година. Обратното, при регистриран значителен спад в броя на застрахователните случаи през 2021 година (с 32,26%) е отчетено сериозно увеличение на застрахователните плащания (34,05%). Всичко това говори, че не само броят на пострадалите обекти влияе върху изплатените от застрахователя обезщетения, а освен броя на пострадалите пряко или косвено влияние оказват и фактори като:

- застрахователната сума на пострадалите обекти;
- размера на настъпилата щета;

- формата на застраховане (Ерусалимов, 2021).

Проследяването на влиянието на тези фактори изисква отделна разработка и няма да е обект на настоящото изследване. Тук ще се спрем на показателя, определян в специализираната литература като „квота на щетите“. Той „зависи от размера на изплатените застрахователни обезщетения и събраните застрахователни премии“ (Драганов, Илиев, Ерусалимов, & Василев, 2008, стр. 27) и показва дела на обезщетенията в реализирания премиен приход.

Таблица 5

Квота на щетите на ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД по застраховка „Индустириален пожар“ за периода 2017-2021 година

Година	Квота на щетите (%)	Изменение на квотата на щетите (%)
2017	10,72	-
2018	22,70	111,74
2019	17,88	-21,24
2020	13,80	-22,83
2021	9,45	-31,49

Източник: Изчисления на автора

От изчисленията в таблица 5 се вижда, че най-голяма стойност показателят „квота на щетите“ заема през 2018 година. Това кореспондира с коментираното по-горе значително нарастване (с 127,91%) на изплатените през тази година застрахователни обезщетения. Същевременно стойността на показателя е само 22,70%, което означава, че на всеки 100 лева реализиран премиен приход, застрахователното дружество е изплатило 22,70 лева обезщетение по застраховката „Индустириален пожар“. Разбира се разликата от 77,30 лева не може да се счита за печалба, защото към застрахователната премия, освен рисковата вноска има калкулирани добавки: за сигурност; за разноски; за данък и т. н. Въпреки това, квота на щетите от 22,70% може да се счита за ниска, а полученият излишък позволява на дружеството да образува резерви, с които да посрещне евентуално неблагоприятно развитие на риска през годините.

Изчисленията показват още, че стойностите на показателя „квота на щетите“ отбелязват непрекъснато намаление след 2018 година, което говори за добра работа на дружеството както по привличането на нови застраховани, така и по застрахователната селекция и процеса по уреждането (ликвидацията) на щетите.

Заклучение

Застраховането срещу „Пожар и природни бедствия и други щети на имущество“ трайно заема третото място по отношение реализиран премиен приход от застрахователите, работещи на българския застрахователен пазар, а застраховката „Индустириален пожар“ държи най-съществен дял от него.

ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД фокусира своята застрахователна дейност върху по-големи по стойност обекти и през разглеждания период (2017-2021 г.) непрекъснато подобрява своите позиции на българския застрахователен пазар,

като за 2021 година заема второ място по реализиран премиен приход по застраховката „Индустриален пожар“.

Разгледаните в изследването тенденции при реализирания от ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД премиен приход и извършените застрахователни плащания показват възходящо развитие, а изчислената квота на щетите, която за периода варира между 9,45% и 22,70%, е атестат за добрата работа на дружеството по отношение сключването, поддържането и ликвидацията на щетите по застраховката „Индустриален пожар“. При запазване на тези тенденции в бъдеще застрахователното дружество ще има възможности в няколко посоки:

- намаляване на тарифна ставка;
- намаляване размера на задължителното самоучастие на застрахования;
- отстъпки от застрахователната премия за лоялните клиенти.

Всичко това може да осигури по-добра достъпност до застраховката „Индустриален пожар“ и разширяване на възможностите за избор на допълнително покритие – за по-ефективна защита на икономическите агенти при все по-честите природни бедствия и очакванията за икономическа рецесия.

Използвани източници

1. Драганов, Х., Илиев, Б., Ерусалимов, Р., & Василев, В. (2008). *Анализ на дейността на застрахователното дружество*. В. Търново: Фабер.
2. Ерусалимов, Р. (2021). Отражение на Ковид-19 върху застрахователните плащания по застраховка „Каско“ на МПС в България. *Международна научно-практическа конференция „Устойчиво развитие и социално-икономическа кохезия през XXI век – тенденции и предизвикателства“*. 1, 274. Свищов: АИ „Ценов“.
3. Ерусалимов, Р., & Василев, В. (2018). *Икономика на застраховането*. Свищов: АИ „Ценов“.
4. Ерусалимов, Р., & Илиев, Н. (2022). Отражение на Ковид-19 върху развитието на застраховка „Каско на МПС“ в България. *Бизнес управление* (1), 40.

